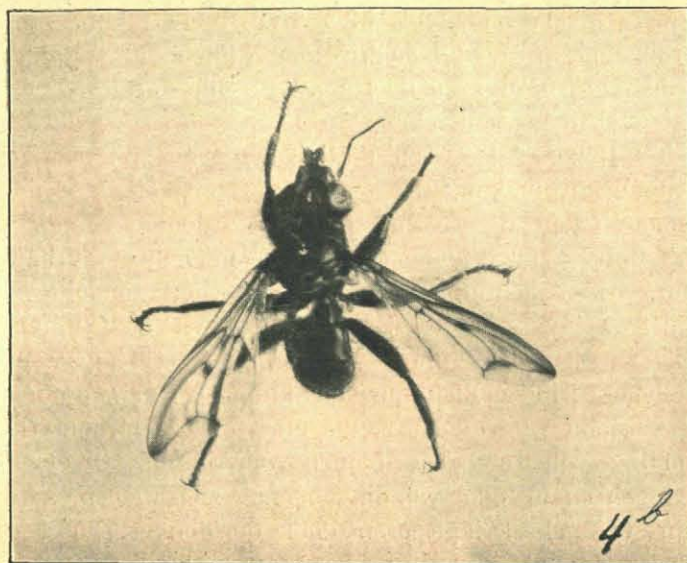

De bruine Dikkop-vlieg, *Myopa spec.*.

Daar ik niet weet, of de vlinder wel meer zoo vroeg voorkomt, ben ik zoo vrij, dit te schrijven.

N.B. In deze kamer was eenige weken *niet* gestookt.

Rotterdam.

B. E. BOUWMAN.

Breda.

NUMMERVLINDER.

Eergisteren vond ik in onze voorkamer in het zonnetje een Nummervlinder (*Pyrameis Atalanta*) die poogde, door het glas naar buiten te komen.

F. C. v. D. DUSSE.

DOOR HET SCHWARZWALD.

P 't einde van Juni van dit jaar (1908) maakte ik mijn tocht door het Schwarzwald een voetreis, waarbij ik in tien dagen van Baden-Baden naar Bazel wandelde, om daarna nog een paar dagen aan 't bezoeken van enkele steden te wijden.

Wanneer de natuurliefhebber vol verwachting naar een mooie streek trekt, gevoelt hij zich vaak een beetje ontnuchterd bij het zien van 't kale station, de alledaagsche straten en vaak leelijke huizen, in de plaats van aankomst, die zoo'n schrille tegenstelling vormen met wat hij zich droomde. Nu is Baden-Baden een mooie en rijke stad en toen ik er 's morgens met den nachttrein aankwam stond de zon aan den diepblauwen hemel te stralen en baadde alles in licht en warmte. Toch was ik niet geheel voldaan. Tusschen die weelderige reuzenhotels en rijke buitenverblijven, ware paleizen, door uitgestrekte parken omgeven, in die breede, statige lanen, waar zonder ophouden fonkelnieuwe equipages op glinsterende wielen snel voorbijglijden onder gedempt hoeftgetrappel en koperglanzende automobielen geruischloos, doch zoo nu en dan zwaar toetend

voortschuiven, daar voelt de botanicus zich niet thuis. Hem hindert bijna zijn groene bus, waar alle voorbijgangers zoo aandachtig naar kijken, hij verlangt naar de eenzaamheid der ongerepte natuur en de rust van stille dorpjes, hoog op de bergen te midden der bosschen gelegen.

Door de vermaarde Lichtenthaler Allee, een statige laan van spitsbladige eschdoorns, die vol *Viscum album* zitten, ging het naar Gernsbach, een gemoedelijk Duitsch stadje, en vandaar tegen den avond zuidwaarts door 't schilderachtige Murgthal. Hier, ver van 't gewoel der menschen ademde ik vrijer, alleen te midden der natuur. Uren achtereen wandelde ik voort zonder een toerist te ontmoeten, slechts kwam van tijd tot tijd een span wit- en bruingevlekte spitshoornige ossen, die zware boomstammen voorttrokken, mij langzaam voorbij. Donkere sparrebosschen bedringen dicht de heuveltoppen. Onafgebroken begeleidt ons 't gestadige ruischen van de Murg, die met tallooze stroomversnellingen in zijn diepe bedding vol groote rotssteenen voortschuimt. De weg volgt hem in al zijn kronkelingen en bij elke wending openen zich weer nieuwe uitzichten. Voortdurend zijn we geheel ingesloten door de donkerbebosschte zwijgende bergen. Zoo ging het uren voort in den vredigen avond. Tegen 't vallen van de duisternis echter steeg ik langs een steil en kronkelend pad op naar een klein dorpje, hoog gelegen te midden der dichte sparrebosschen en vond er een vriendelijk nachtverblijf, met een heerlijk uitzicht op de machtige bergen, die zich donkerder en donkerder afteekenden tegen de avondlucht, tot de eerste sterren aan den hemel oppinkelden boven het droomende Murgthal.

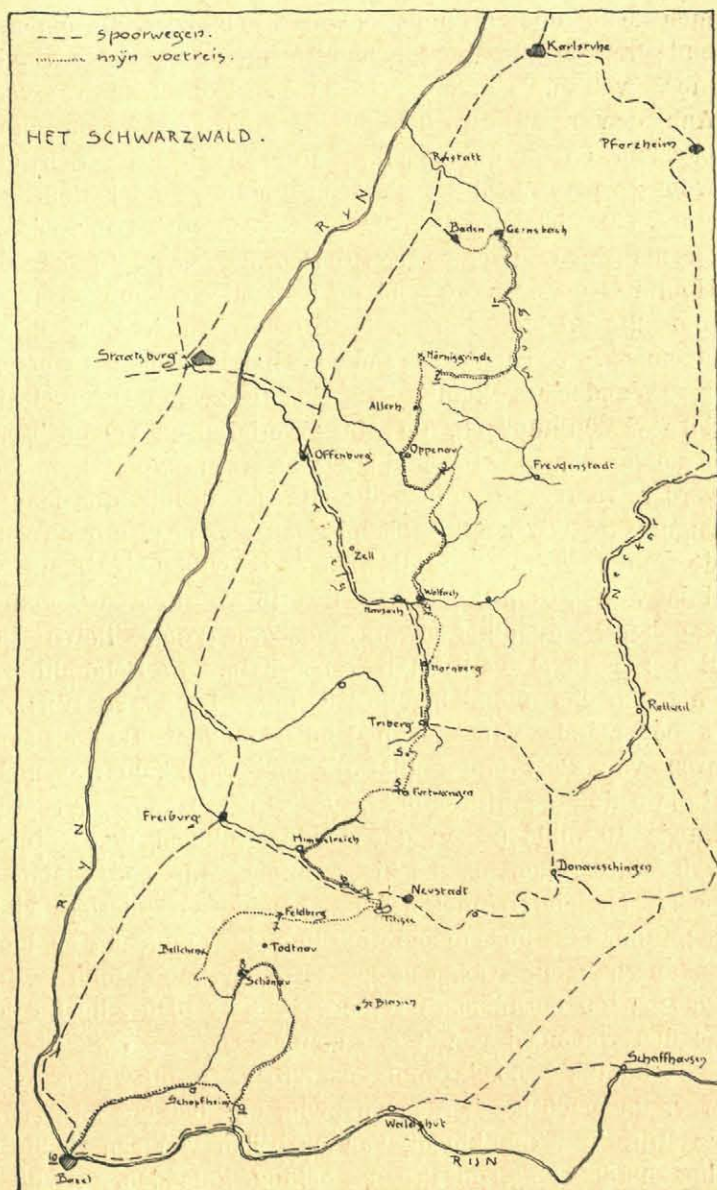
Doch 's morgens vroeg reeds ging ik verder zuidwaarts, steeds de ruischende Murg volgend. Eerst uit 't dorpje over wat groene, vochtige weiljes. In de diepte was men bezig een spoorweg aan te leggen, ook stonden er de pijlers van een nog onvoltooiden spoorbrug. De heileeuwerik zong, doch overigens brak niets de stilte van den prillen morgen dan 't sjirpen van de krekels en 't ruischen van watervallen en beekjes, die zich aan alle zijden omlaag spoedden. De hemel was licht en zonnig. — Daar dreunden plotseling een paar donderende knallen, als een voortrommelend onweer, door de bergen heinde en ver weerkaatst. Ik stond verbijsterd rond te kijken en verwachtte de bergen rondom in één te zullen zien storten. Doch er gebeurde niets, alles bleef rustig, en spoedig begreep ik de oorzaak van het angstwekkend geluid: men was bezig met dynamiet de rotsen te „sprengen” voor het bouwen van den spoorweg. Een man met een rood vlaggetje verhinderde mij den doortocht, doch spoedig kon ik mijn weg zuidwaarts vervolgen.

't Werd warm dien dag en de zon scheen recht van voren en zond haar stralen bijna loodrecht neer. Doch weldadig en verkwikkend klonk 't ruischen van de Murg en van terzijde van de boschellingen omlaag kwamen vele kristalheldere beekjes met tal van watervalletjes naar beneden huppelen. Ook groote zijstroomen voeren hun water toe, zooals de Raumünzach, een opeenvolging van schuimende watervallen over reusachtige afgeronde steenblokken

door dichte sparrenbosschen brekend. Muurhagedisjes schoten pijlsnel langs stukjes loodrechten rotswand, waar de weg tegen de helling is uitgehouwen.

Daar staan ook *Asplenium trichomanes* en *ruta muraria*, *Polypodium*, *Sedum album* en *reflexum*. Uit 'tstruweel langs den weg lonken overal helderroode wilde aardbeitjes, die sappig en geurig smaken. Ze staan er in zoo'n overvloed, dat men alleen, de rijpste en zoetste behoeft uit te zoeken om toch nog in een oogenblik een hand vol te hebben. Zoo vochtig wordt alles door 't bosch gehouden, dat 't veenmos telkens lichtgroene polsters op hellingen en rotsen vormt. Bleeke wijngaardslakken kruipen er rond over den bodem. 't Water druipt vaak van de rotsen, en allerlei moerasplanten, zooals dotterbloem koekoeksbloem, vergeet-mij-nietje, moerasviooltje, tieren er welig. Ook Brunnenkresse, *Marchantia* en *Chrysosplenium*. Een man had een groote mand vol Brunnenkresse (*Nasturtium officinale*) verzameld, die hij door

natte doeken vochtig hield. Ze waren bestemd voor de tafel van de hotels te Baden. Brunnenkresse toch heeft, als men op de blaadjes kauwt, een zeer sterken radijssmaak. Ik trof den man aan op een plek waar behalve de reeds

genoemde planten ook *Mimulus moschatus* groeiden. Hij nam ook deze mee, noemt ze „*Moschus*“.

Het bosch bestaat uit geweldige sparren, echte Schwarzwaldtannen, zooals men ze bij ons te lande zelden of nooit ziet. De onderste doode takken van die oude reuzen zijn dicht behangen met de vlassige vlokken van 't grauwe baardmos, wat hun een nog eerwaardiger, ofschoon wat verwaarloosd uiterlijk geeft. Aan den rand van het bosch, langs de wegen, staat vingerhoedskruid, rijk bloeiend en in onnoemelijk aantal. In 't heele Schwarzwald is het een der gewoonste planten, die vaak heele hellingen rood kleurt en overal langs de wegen staat. De bloemtrossen staan steeds alle naar één zijde gericht, de zonzijde, en als de weg langs een boschrand gaat dus steeds naar den weg gekeerd. Hommels gaan er geregeld op te gast. Veel minder mooi is de *Digitalis ambigua* met zijn kleinere bleekgele trossen. In 't Zuidelijk Schwarzwald is deze vrij algemeen, doch geen sieraad van het landschap te noemen.

Wandelaars komen we slechts zelden tegen. Intusschen hebben we bij 't dorp Schönmünzach, de Murg verlaten en volgen 't zijriviertje van dien naam stroomopwaarts. De middag was reeds voorbij en de hitte, werd ondragelijk, verder voortgaan onmogelijk. Ik legde mij dus languit neer in 't koele bosch en maakte een heerlijk slaapje van een paar uur. Toen ik ontwaakte, begon de zon reeds wat te dalen en verkwikt zette ik de wandeling voort om voor duister nog den voet van de Hörnisgrinde te bereiken, de hoogste verheffing van het Noordelijk Schwarzwald. Zwartkopjes floten hel en schril in de sparren. Een ree vlood verschrikt 't bosch in. De Schönmünzach werd allengs smaller en tegen den avond bereikte ik het vriendelijke Wirtshaus Zum Auerhahn, aan 't bovineinde van een hellend sappig weilje gelegen, dat vol stond met rose aren van *Polygonum Bistorta* en bespikkeld was met de witte bloempjes van *Ranunculus aconitifolius*. 't Is een eenzaam en rustig hoekje daar, dat kleine huisje te midden van de woudheerlijkheid der statige bosschen en 't geruisch van watervallen en beekjes. Binnen waren de wanden behangen met jachttropeeën en platen met jagers, honden en allerlei wild, en op de tafel lag een jachtalmanak met mooie afbeeldingen van reeën en herten, everzwijnen, vossen en auerhahnen. Ook een opgezette auerhahn stond er. In 't vreemdenboek hadden vele gasten enthousiaste verzen geschreven, bezingend de heerlijkheid van 't bosch en den weemoed van 't scheiden.

Heerlijk, zoo 's morgens vroeg te ontwaken en terstond door 't venster weer de machtige bergen en zwijgende bosschen te zien. Welluidend klonk door de stilte 't geklienkloenk van de bellen van een kudde roodbruingevekte koeien, die rustig tegen de groene helling graasden, terwijl de koeienjongen met zijn stok eromheen liep en ze bij elkaar hield. Blootshoofds liep ik wat voor 't huisje op den weg heen en weer en liet het morgenkoeltje door mijn haren spelen. Na 't gebruikelijke ontbijt met honig begon de bestijging van de Hörnisgrinde, weer door heerlijke sparrenbosschen. In 't eerst was 't stil in 't rond, daarna

hoorde ik enkele luide stemmen in de verte en weldra klonk vroolijk geroep en gelach aan vele zijden.. Uit was 't met de woudeenzaamheid. Overal liepen troepjes studenten op de boschwegen. Zij logeerden alle in 't hotel aan de Mummelsee, een meer dat hoog op den berg ligt, in 't diepe sparrenbosch, en den hemel weerspiegelt in zijn roerloos oppervlak. Vroeger huisden er Mummelchen en nixen. Aan de eene zijde ligt nu 't hotel. Op 't terrasje ervoor zaten vele studenten in groepjes bijeen, andere roeiden op 't meer en zwommen. Eén stond plechtig op een waldhoorn te blazen en wekte de slapende bosschen. Luid galmde het over de bergen.

Egmond aan Zee.

H. C. DELSMAN JR.

(Wordt vervolgd).

VOORSCHRIFTEN

voor het conserveren van zoölogisch materiaal in tropische gewesten
(in verband met „tropen-ziekten“).

IT zeer interessante onderzoekingen der laatste vijftien jaren is gebleken, dat vele zoogenaamde »tropenziekten« door dierlijke parasieten en insecten veroorzaakt, respectievelijk verbreid worden. Voor een vruchtbare bestrijding dier ziekten is het daarom noodig deze parasieten en insecten (ik noem hier slechts de malaria-muskiet, de gelekoorts-mug, de pestvloo der ratten, de mijnworm) goed te leeren kennen. Ook de kennis van *gifslangen* en *ingewandswormen* is van veel beteekenis voor de studie van ziekten in de tropen. Onderstaande voorschriften kunnen er toe bijdragen om voor dat doel bruikbare zoölogische collecties tot stand te brengen, in 't bijzonder om te voorkomen dat veel materiaal verloren gaat tengevolge van ondoelmatige conservering en verpakking.

Slangen. Bij het dooden van de slang er vooral voor zorgen dat de kop onbeschadigd blijft.

Zoo spoedig mogelijk na den dood, het dier overbrengen in *alcohol 70 %* of in *formaline oplossing* (1 deel van de vloeistof, die in den handel is, op 10 deelen water).

Inplaats van deze conserveeringsvloeistoffen kan men desnoods *arak* of *genever* gebruiken; *spoedige verzending* is dan vooral noodig.

Kleine slangen kunnen ongeopend worden bewaard. Bij grotere exemplaren moet vooraf de buikholte door een korte overlangsche snede opengemaakt en deze opening door het insteken van een houtje o.a. opengehouden worden.

Men drukke het opengesneden dier met de vingers zacht langs de zijden, zoodat de conserveeringsvloeistof goed in de buikholte binnendringt en de lucht verwijderd wordt.

Na één dag moet de alcohol (of andere conserveeringsvloeistof) ververscht en dit na drie dagen nog eens gedaan worden.

Mocht de verzending in alcohol, o.a. wegens te groote zwaarte, niet doenlijk zijn, dan verdient het aanbeveling de dieren eerst gedurende *één maand* in alcohol te bewaren, ze dan zorgvuldig te wikkelen in met *alcohol gedrenkte doeken* en te verzenden bijv. in een (met kleefpleister luchtdicht gesloten of dichtgesoldeerd) petroleumblik, dan wel in een (met varkensblaas, perkamentpapier o.a. bedekte) keulse pot. Geschiedt de verzending in stopflesschen, dan kunnen *vet* of *vaseline* op de stop gesmeerd tot een goede sluiting bijdragen. Het pakmateriaal voor de flesschen (rijststoppen, houtwol, goed drooge alang-alang enz.) begiete men met formaline-oplossing. *Zand* mag niet als *aanvullingsmateriaal* gebezigd worden.

Ratten worden overgezonden in *formaline-oplossing* overigens als *slangen*.